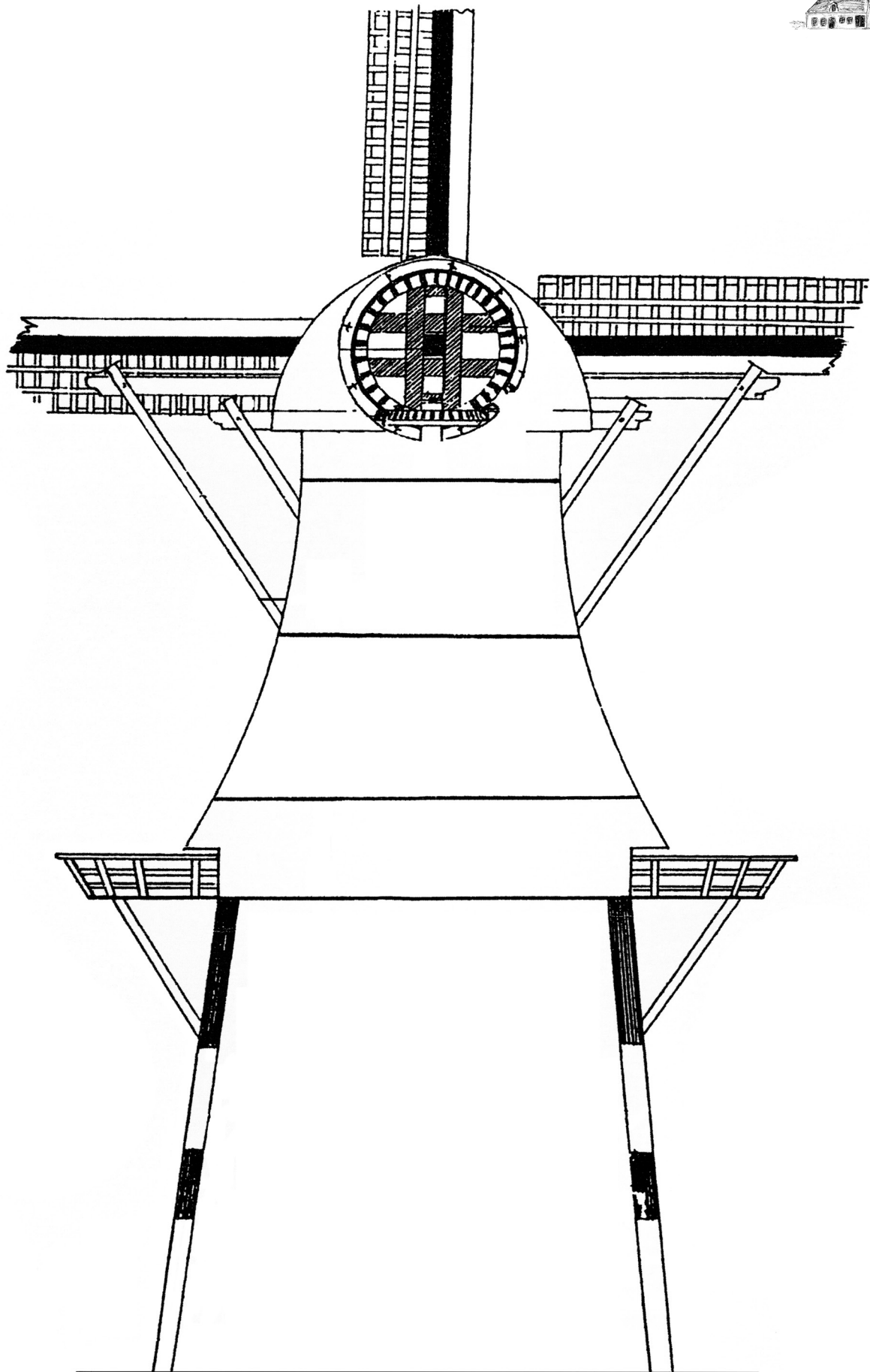
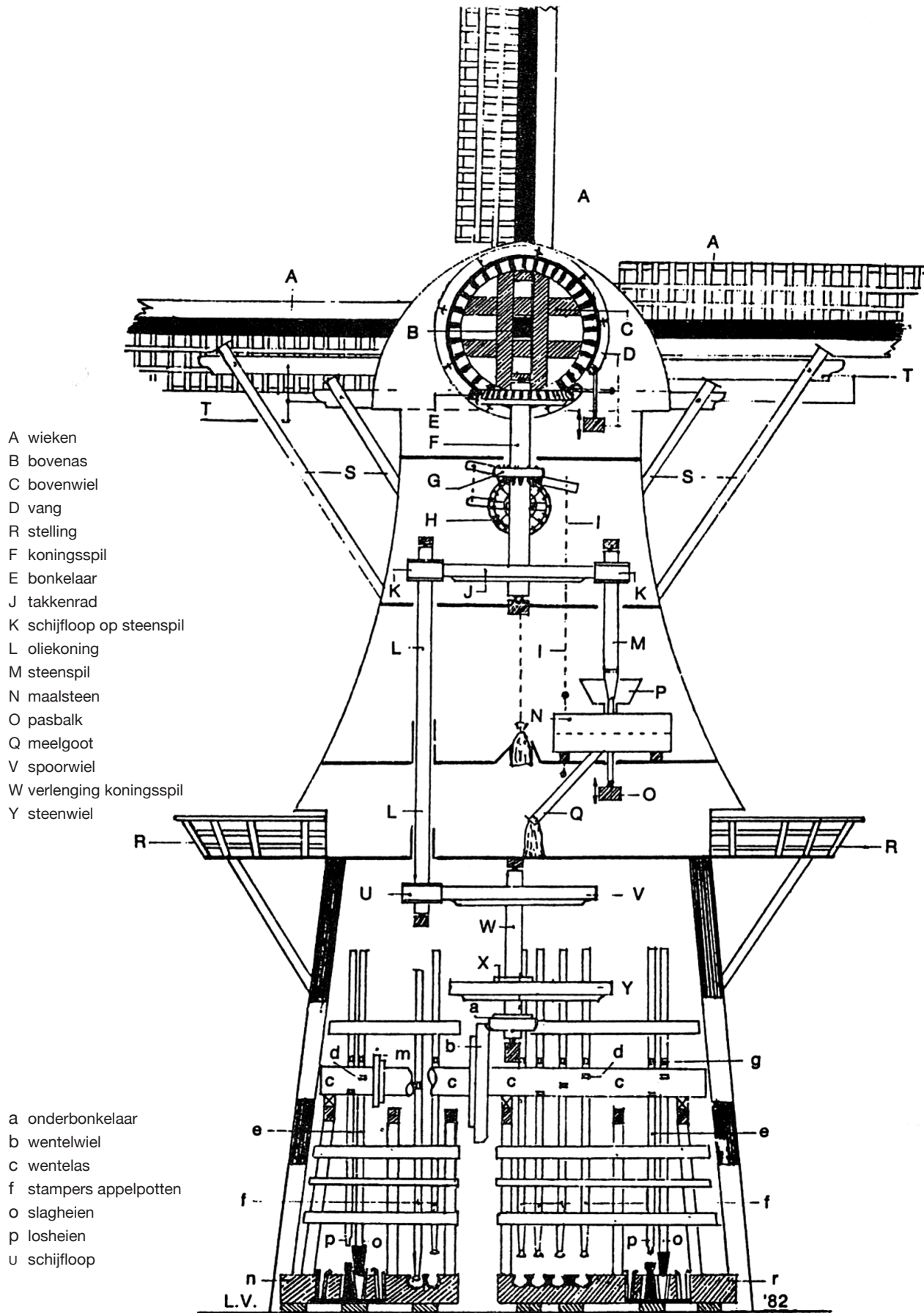

Omtrek van molen Woldzigt

Bijlage bij Verhalend Ontwerp 'De oude molen' episode 2

Bron: *Oliemolens*, P.W.E.A. van Bussel; overname met toestemming van uitgever

Kollergang en vuister zijn weggelaten
 Links de voorslagbank, rechts de naslagbank
 Molenaar: Dirk Magré

Doorsnede van molen Woldzigt

Bijlage bij Verhalend Ontwerp 'De oude molen' episode 3

Bron: Oliemolens, P.W.E.A. van Bussel; overname met toestemming van uitgever

Olie- en korenmolen Woldzigt, Roderwolde (1852)

- 1 We beginnen helemaal bovenin de molen: de **wieken** (A) steken boven alles uit.
- 2 Deze wieken zijn bevestigd aan de **bovenas** (B), dit is het kleine zwarte vierkantje. Deze bovenas loopt van voor aan de kap (het 'huisje' bovenop de molen) tot bijna helemaal achter in de kap door. Zie afbeelding 1.
- 3 Om de bovenas zit het **bovenwiel** (C) met zijn kruishouten bevestigd.
- 4 De rem van de molen heet in molentermen de **vang** (D). De vang is een rij houten blokken die passend om het bovenwiel zijn gemaakt. Als de molen draait is de vang 'gelicht'. Hij maakt dan geen contact met het bovenwiel. De molenaar kan van buiten op de **stelling** (R) de vang 'opleggen' om zo de molen tot stilstand te brengen.
- 5 De bovenas is bijna horizontaal. De draaiende beweging van de bovenas moet overgebracht worden naar de werktuigen beneden in de molen. Bij Woldzigt gaat het dan zowel om de maalstenen als om het uitgebreide olieslag. Voor deze overbrenging is de **koningsspil** (F) vertikaal in het hart van de molen geplaatst.
- 6 Bovenaan de koningsspil zit een kamwiel (zo heet een tandwiel in molentermen) dat wordt aangedreven door het bovenwiel. Dit is de **bonkelaar** (E). Hierdoor gaat de koningsspil ronddraaien en kunnen de werktuigen lager in de molen weer worden aangedreven.
- 7 Onderaan de koningsspil zit het **spoorwiel of takkenrad** (J). Zie afbeelding 2.
- 8 Hiermee kan via de **schijffloop** (K) op de **steenspil** (M) het koppel **maalstenen** (N) worden aangedreven. Door de steenspil opzij te kantelen kan de maalsteen 'uit het werk' worden gezet.
- 9 De maalstenen zitten veilig verborgen in de steenkuij (eigenlijk is dit N op de grote tekening).
- 10 Tijdens het malen kan de molenaar continu de druk waarmee de bovenste (draaiende) steen, de **loper**, op de onderste (stilstaande) steen, de **ligger** drukt aanpassen. Daarmee regelt hij hoe fijn er wordt gemalen. Dit aanpassen doet hij door de **pasbalk** (O) kleine beetjes op en neer te bewegen.
- 11 Als er wordt gemalen dan valt het gemalen graan (nu meel geworden) door de **meelgoot** (Q). Het wordt dan opgevangen in een meelzak.
- 12 De draaibeweging van de **koningsspil** wordt aan de andere kant verder naar beneden vervolgd door de **lange as** L (de **oliekoning**). De combinatie van koningsspil en de as L wordt samen 'gesplitste koningsspil' genoemd. Ook deze as kan opzij worden gekanteld om zo de aandrijving naar helemaal beneden in de molen (het olieslag) uit te schakelen ('uit het werk te zetten').

13 Onder aan deze gesplitste verlenging van de koningsspil zit weer een **schijffloop** (U), waarmee een **spoorwiel** (V) wordt aangedreven.

14 Dit spoorwiel zit om de verlenging van de **koningsspil** (W), die hier weer in het middelpunt van de molen is geplaatst.

15 Een stukje lager aan zit op deze as een schijffloop die weer een groot spoorwiel (**Y, het steenwiel**) aandrijft. Dat steenwiel zit om de as waarmee de grote op hun kant staande stenen onder in de molen in beweging worden gebracht (de 'kantstenen' op de 'kollergang', een grote ronde gietijzeren plaat met groeven, waarop het lijnzaad tot meel wordt gemalen).

16 Ook wordt vanaf de verlengde koningsspil met de **onderbonkelaar** (a) het **wentelwiel** (b) aangedreven dat de **wentelas** (c) in beweging brengt.

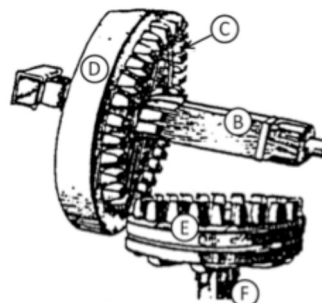
17 Aan deze wentelas zitten uitsteeksels, of spaken, die de stampers voor het olieslaan, de **slagheien** (o) en de **losheien** (p) steeds opnieuw optillen en weer laten vallen.

Met de slaghei wordt een wig naar beneden geslagen, die zorgt voor heel hoge druk op het lijnmeel. Daardoor wordt de olie er uit geperst.

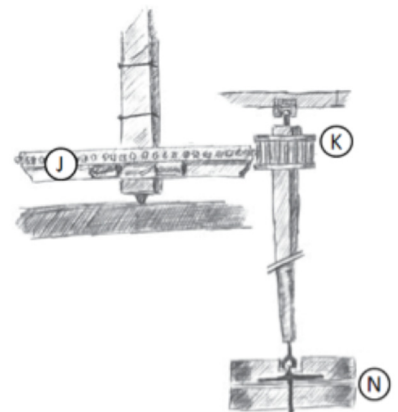
De loshei is er voor om alles weer los te maken, zodat de tassen met lijnmeel weer kunnen worden uitgenomen om ze opnieuw te vullen.

18 Ook de **stampers** (f) voor de appelpotten worden met de wentelas bediend. De appelpotten zijn voor het fijnstampen van de lijnkoeken die overblijven na het olieslaan.

19 Een stuk terug naar boven zien we nog de **stelling** (R) van de molen. Vanaf de stelling kan de molenaar de molen op de wind kruien, de wieken van zeilen voorzien en de vang voor het stilzetten van de molen bedienen.

Afbeelding 1

Afbeelding 2

Koren- en oliemolens "Woldzigt" in Roderwolde (Dr.)

■ Algemeen

Molen "Woldzigt" is een achtkante stellingmolen op een stenen onderbouw. De uitvoering van de oliemolen is oorspronkelijk. Vroeger had de oliemolen ook een aandrijving met een stoommachine staande in bijgebouw. Ook een aandrijving met een elektromotor was mogelijk.

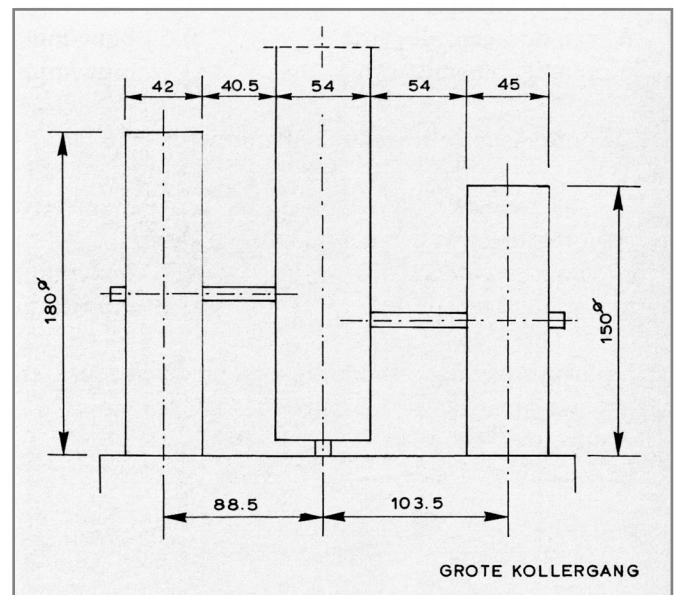
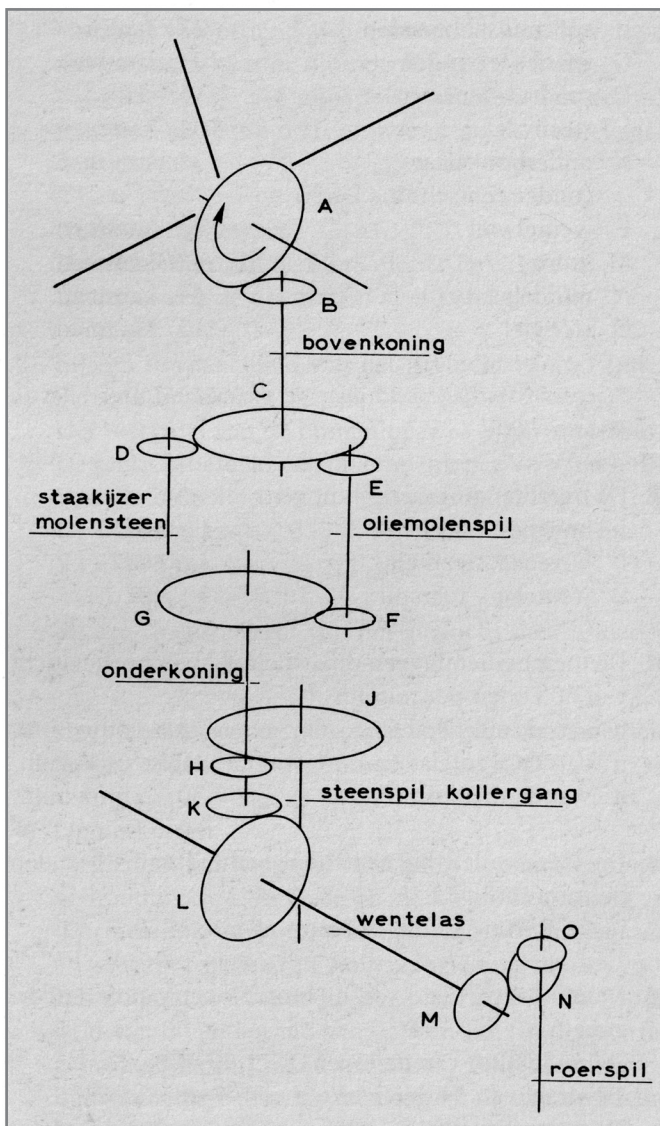
Het prinsipschema van de molen is weergegeven in afb. 16.5; van de kollergang in afb. 16.6.

■ Het aantal kammen en staven in de wielen*

A bovenwiel of aswiel	72 kammen
B bovenbonkelaar	48 kammen
C spoorwiel boven	103 kammen
D steenrondsel	24 staven
E spilrondsel boven	26 staven

■ Opmerking

Voor de vroeger gebruikelijke olie- en koekenproductie zou de molen een draaisnelheid van tenminste 80 enden per minuut moeten hebben. Voor de maalcapaciteit van de kollergang is dat nog niet voldoende. Voor de voorbereiding van het meel was een pletter dan ook noodzakelijk.

Binnenwerk van molen Woldzigt

Bijlage bij Verhalend Ontwerp 'De oude molen' episode 3

Bron: Oliemolens, P.W.E.A. van Bussel; overname met toestemming van uitgever